

Lidingö.

På Lidingön, som under medeltiden hörde till Danderyds skeppslag, finnes f. n. endast en runinskrift. Den har blivit känd först genom Dybecks samlingar.

I *Ransakningarna* 1667—84 finnas inga uppgifter om fornlämningar på Lidingö, detta emedan, såsom kronolänsman Bertold Dalholm meddelar i sin relation till Antikvitetskollegiet, trots kallelse »ingen derifrån sigh instellt».

J. Peringskiöld antecknar på ett ställe i sina *Monumenta* (1, bl. 28), att en runsten skall finnas vid Lidingö kyrka. Med stöd härav har Liljegren i sina *Runurkunder* upptagit som n:r 663 »På Lidingö, en Runsten oafritad». På ett blad, inklistrat i *Monumenta* 3 (efter bl. 45) finnes följande anteckning: »Runstenar i Upland åtherstående. Lidingön wid Kyrkian. Björkeby i Ry sochn och Dandery Skepzlag.» Björkeby-stenen har Peringskiöld själv avtecknat 1693. Men till Lidingö kyrka synes han icke ha kommit, och närmare uppgifter om denna runsten saknas. Måhända finnes den kvar i kyrkmuren.

172. Islinge, Lidingö.

Pl. 111.

Litteratur: D 2:9. V. Dahlgren, *Beskrifning öfver Lidingö Socken* (1847), s. 4; R. Dybeck, *Svenska runurkunder* 2 (1857) n:r 53; *Handlingar i ATA*; E. Brate, *Anteckningar* 1903 (ATA); O. Frödin, *Lidingöns forntid* (särtryck ur: *Lidingön och dess natur*, 1927), s. 15 f.; *Stockholmstraktens natur- och kulturminnen* (1935), fornminnesregistret n:r 116.

Äldre avbildningar: Dybeck a. a.; Brate foto 1903 (ATA).

Runstenen, varav endast nedre hälften är i behåll, omtalas första gången i V. Dahlgrens *Beskrifning öfver Lidingö Socken* (1847): »Vid Islinge har under odling blifvit funnen hälften af en runsten, till hvilken man förgäfvess sökt få reda på andra hälften. Stenen å hvilken runorna (numera till större delen oläsliga) äro uthuggna i en orm, är upprest å det ställe, der den påträffades, samt håller i höjd $1\frac{3}{4}$, i bredd $1\frac{1}{2}$ alnar.» På den tillhörande kartan är platsen utmärkt c:a 300 m. Ö om den punkt, där numera Dalängens station är belägen. Här granskades och avtecknades stenen av Dybeck, som (i *Svenska runurkunder*) anger platsen sålunda: från Kyrkviken »sträcker sig en dæld till vestra stranden (lilla Värtan), där Islinge är. En gångstig löper utefter däliden, och vid denna ligger ett stycke af en Runsten.»

Stenen flyttades sedan och restes »i Islinge trädgård Ö om boningshusen med inskriftsidan vänd österut mot en väg, som går utanför staketet» (Brate). Efter egendomens styckande i tomter står den nu i tomten Sturevägen 10, omkring 50 m. Ö om Islinge gård. Platsen är utmärkt på kartan över Stockholmstraktens natur- och kulturminnen.

Runstenen är som sagt ett fragment. Möjligheten att tillrättaskaffa det förkomna toppstycket har diskuterats av arkitekten V. Dorph i ett par artiklar i *Lidingö tidning* ($\frac{7}{4}$, $\frac{14}{4}$ och $\frac{28}{4}$ 1923). Enligt ett då ännu levande ögonvittnes utsago skulle toppstycket år 1902 ha funnits

liggande på Islinge gård invid den uppresta nedre hälften men då jämte annan sten blivit nedförd till Islingeviken och använd som fyllning i den kaj, som där byggdes. Dorph antager, att en av ägarna till Islinge, ingenjör C. G. Dahlerus, »gjort efterforskningar å den ursprungliga platsen efter den felande övre delen och även funnit den samt fört den till Islinge gård och där placerat den vid sidan om den förut befintliga underdelen, vilket skulle skett i slutet av 1880-talet.»

Grå, finkornig granit med kvartsgångar. Höjd 1 m., bredd 0,90 m. Ristningen är grund men tämligen tydlig och väl bevarad.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Dybeck):

× **kori** × **auk** × **inkaltr** × **au** - . . . [t]**ir** · **biern** : **fapur** × **sin** · **kup** · i[a] . . .

5 10 15 20 25 30 35

Kori ok Ing[i]aldr o[k] . . . [æf]tir Biærn, faður sinn. Guð [h]ia[lpi] . . .

»Kore och Ingjald och . . . efter Björn, sin fader. Gud hjälpe . . .»

Till läsningen: 2 **o** är fullt säkert. 23 **e** är tydligt stunget. Däremot icke stungna 10, 34 **k**, 32 **i**. 33 **n** har möjligen även en **a** bistav, sålunda **h**, felristat för **n**. 37 **i** står alldeles i fragmentets övre kant; några bistavar kunna icke spåras.

Dybeck: Runan 12 uppfattas som **u**; 37 **h** i *Svenska runurkunder*, men i D 2: 9. — Brate: 19 **e**.

Ett mansnamn *Kori* är f. ö. endast styrkt genom ett exempel i Landnámabók och ett isländskt ortnamn *Kóranes*. I det uppländska ortnamnet *Koræbodhæ* (*SD* ns 2, s. 143, 1409), nu Kårbo, Vesslands sn, ingår däremot *Kari* (se om detta Sö 217). Möjligt är, att inskriften i **kori** felaktigt brukar **o**-runan i stället för **a**.

Värmdö skeppslag.

Socknar: Värmdö, Möja, Djurö, Ingarö, Gustavsberg, Bo.

Endast en runinskrift är f. n. känd från detta Ö och NÖ om Stockholm belägna område. Den förekommer redan i Bureus' samlingar.

I *Ransakningarna* 1667—84 (V. Haninge sn, Södermanland) finnes följande uppgift: »Vidh En by Hemmerstadh b:n, Ähr En sten mädh En hoph bokstäfuehr uppå.»¹ Någon runsten vid Hemmesta, Värmdö sn, har emellertid senare icke blivit anträffad.

173. Väsby, Värmdö sn.

Pl. 111, 112.

Litteratur: L 638. Joh. Bureus, F a 6 s. 137 n:r 11 (Axehiell), F a 5 n:r 480, F a 10: 1 n:r 137 (Rhezeliu); J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 41; O. Celsius, SR 1, s. 422; F. Burman i Nova Acta R. Soc. Scient. Ups. Vol. 5 (1792), s. 310; UFT h. 12 (1884), s. 281 f.; E. Brate, Anteckningar 1903 (ATA).

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (F a 10: 1); Bureus, kopparstick (F f 6); R. D. Kuster, träsnitt 1740 (i Peringskiölds Monumenta 3); osignerad teckning (sannolikt från början av 1800-talet) i Liljegren, Fullständig Bautil (ATA); träsnitt i UFT h. 12, s. 282, efter teckning av pastorsadjunkten A. O. I. Kiellman-Göranzon; Brate foto 1903 (ATA).

Runstenen står rest omkring 300 m. N om Väsby mangårdsbyggnad, strax N om vägen till Kalvandö brygga och mitt för infartsvägen till Väsby.

Den har varit känd sedan 1600-talets början. Då fanns den »i Wäsby gärde När om byn, lågh omkull, skrifften under, bonden hade ärnat honom til een qarnsteen» (Axehiell), »I Wäsby Giärde» (Rhezeliu). F a 5: »Wärmdö. Wäsby». (F. Burman: »P. Värmdö, Villa Vesby»). Där- emot har den förbigått antikvarierna i slutet av detta århundrade. — I Peringskiölds *Monu- menta* 3 finnes inbundet ett suddigt träsnitt med följande underskrift: »Denna Stenen står i trädgården vid fru Watrangs Sättegård Wäsby på Wermdön. Del. R. D. Kuster 1740.» — Cel- sius har ej själv granskat inskriften, och hans anteckningar om den innehåller intet av själv- ständigt värde.

Stenen har senare blivit insatt i en terrassmur i trädgården Ö om huvudbyggnaden. Så stod den till år 1927, då den flyttades till sin nuvarande plats.

L 638 uppger, ovisst efter vilken källa, att stenen fordom skall ha stått på en ätthög. I backen ovanför den plats, där stenen nu står, finnes ett stort och vackert gravfält.

Sandsten. Höjd 1,79 m., bredd 1 m. På toppen är ett litet stycke avslaget. Det finns på den äldsta teckningen, av Rhezelius, men är borta på träsnittet 1740. Ristningen är ojämnt huggen, delvis djupt (särskilt runorna), delvis grunt.

¹ *Ransakningar om antikviteter i Södermanland*, utg. av I. Schnell och C. I. Ståhle (1938), s. 23.